

Март 2021 г.

Този информационен бюлетин не обвързва Съда и не е изчерпателен

Използване на сила от страна на полицията по време на демонстрации

Използването на сила от страна на полицията по време на демонстрации може, при определени обстоятелства, да повдигне въпроси за евентуални нарушения на Европейската конвенция за правата на човека, по-специално по отношение на правото на живот, забраната на изтезанията и нечовешкото или унижително отношение, свободата на изразяване и свободата на сдружаване.

Право на живот (член 2 от Европейската конвенция за правата на човека)

Sandru and Others v. Romania

8 декември 2009 г.

Това дело се отнася до народния бунт в Тимишоара от 1989 г., първата от поредица демонстрации, довели до свалянето на румънския комунистически режим. Първите двама жалбоподатели и съпругът на третия жалбоподател, които са участвали в демонстрациите, са сериозно ранени от изстрели. Братът на четвъртия жалбоподател е прострелян смъртоносно. Всички се оплакват от неефективността на разследването на насилието, използвано за потушаване на бунта, което е взело множество жертви, както и от продължителността на наказателното производство. По-специално, те твърдят, че производството не е било проведено правилно, тъй като предвид позициите, заемани от обвиняемите през новия режим в Румъния след 1989 г., властите се въздържат да разследват случая.

Съдът приема, че е налице **нарушение на член 2** от Европейската конвенция за правата на човека в неговия процесуален аспект (разследването), като констатира, че националните власти не са действали с изискваната степен на старание. Той първо подчертава, че задължението за защита на правото на живот съгласно член 2 от Конвенцията изрично като последица да има някаква форма на ефективно официално разследване, когато използването на смъртоносна сила срещу дадено лице е поставило живота му в опасност. По настоящото дело, въпреки че признава несъмнената сложност на случая, Съдът счита, че политическите и социални аспекти не могат да оправдаят

продължителността на разследването, както се твърди от румънското правителство. Напротив, значението му за румънското общество би трябвало да накара националните власти да се справят със случая бързо и без ненужно забавяне, за да предотвратят каквото и да е впечатление за толерантност към или съучастие в незаконни действия.

Giuliani and Gaggio v. Italy

24 март 2011 г. (Голяма камера)

Това дело се отнася до фаталното прострелване на, съответно, сина и брата на жалбоподателите от член на силите за сигурност по време на сблъсъци на срещата на върха на Г-8, проведена в Генуа през юли 2001 г. По-специално, жалбоподателите твърдят, че смъртта на техния роднина е причинена от прекомерна употреба на сила, че е имало недостатъци във вътрешната законодателна рамка, че организацията на операциите за поддържане и възстановяване на обществения ред е страдала от пороци и че не е имало ефективно разследване на смъртта му.

Съдът приема, че не е налице **нарушение на член 2** (право на живот) от Конвенцията по отношение на използването на смъртоносна сила, като констатира, че използването на сила от съответния служител на реда е било абсолютно необходимо по смисъла на Конвенцията. По-специално, Съдът отбелязва, че полицаят, който е стрелял, е бил изправен пред група демонстранти, извършващи незаконно нападение с висока степен на насилие срещу превозното средство, в което той е бил блокиран. Според Съда той е действал с искреното убеждение, че неговият собствен живот и физическа неприкосновеност и тези на неговите колеги са в опасност от нападението, на което са били подложени. Освен това от доказателствата на разположение на Съда става ясно, че служителят е дал предупреждение, като е държал оръжието си по ясно видим начин, и е стрелял едва когато нападението не е било прекратено. При тези обстоятелства използването на потенциално смъртоносно средство за защита, като изстрел, е оправдано. Съдът също така приема, че **не е имало нарушение на член 2** по отношение на вътрешната законодателна рамка, регулираща използването на смъртоносна сила, или по отношение на оръжията, предоставени на правоприлагащите органи за срещата на върха на Г-8. Освен това Съдът приема, че **не е имало нарушение на член 2** по отношение на организацията и планирането на полицейските операции за срещата на върха на Г-8, като констатира, че италианските власти не са нарушили задължението си да направят всичко, което разумно може да се очаква от тях, за да осигурят нивото на предпазни мерки, необходими по време на операции, които потенциално включват използване на смъртоносна сила. И накрая, Съдът приема, че не е налице нарушение на член 2 по отношение на твърдяната липса на ефективно разследване на смъртния случай.

Ataykaya v. Turkey

22 юли 2014 г.

Това дело се отнася до смъртта на сина на жалбоподателя, причинена от граната със сълзотворен газ, изстреляна от полицията по време на незаконна демонстрация. По-

специално, жалбоподателят твърди, че синът му е починал в резултат от прекомерна употреба на сила и че властите не са провели ефективно разследване на смъртта му. Той също така твърди, че не разполага с ефективно средство за защита във вътрешното законодателство, което да му позволи да съди извършителя на фаталния изстрел.

Съдът приема, че е налице **нарушение на член 2** от Конвенцията в неговия материален аспект (право на живот) и процесуален аспект (разследване). По-специално констатира, че няма нищо, което да показва, че използването на смъртоносна сила срещу сина на жалбоподателя е било абсолютно необходимо и пропорционално, или че полицията е предприела необходимите мерки, за да гарантира, че рискът за живота е сведен до минимум. Също така счита, че на национално ниво не е проведено съдържателно разследване, което да позволи идентифицирането на лицето, което е произвело фаталния изстрел. Освен това, що се отнася до **член 46** (задължителна сила и изпълнение на решения) от Конвенцията, Съдът подчертава своите констатации от решенията *Abdullah Yaşa and Others* и *Izci* (вж. по-долу, при „Забрана на нечовешко или унижително отношение“) и необходимостта от незабавно засилване на предпазните мерки, свързани с правилното използване на гранати със сълзотворен газ, така че да се сведат до минимум рисковете от смърт и нараняване, произтичащи от тяхната употреба. Подчертава, че докато турската система не отговаря на изискванията на Европейската конвенция, неподходящото използване на потенциално смъртоносни оръжия по време на демонстрации вероятно ще доведе до нарушения, подобни на това в настоящия случай. Съдът също така постановява, че за да се осигури ефективно изпълнение на неговото решение, трябва да се предприемат нови действия за разследване под надзора на Комитета на министрите на Съвета на Европа, за да се идентифицират и - ако е подходящо - да се накажат виновните за смъртта на сина на жалбоподателя.

Mocanu and Others v. Romania

17 септември 2014 г. (Голяма камера)

Вж. по-долу, при „Забрана на нечовешко или унижително отношение“.

Забрана на нечовешко или унижително отношение (член 3)

Демонстранти

Oya Ataman v. Turkey

5 декември 2006 г.

През април 2000 г. жалбоподателката, адвокат и член на надзорния съвет на Асоциацията за правата на човека, организира демонстрация в Истанбул в знак на протест срещу плановете за затвори тип „F“ (предназначени да осигурят жилищни помещения за двама до трима души вместо общежития). Демонстрацията преминава под формата на шествие, последвано от изявление пред пресата. По-специално,

жалбоподателката се оплаква от използването на лютив спрей - вид сълзотворен газ, с който групата на демонстрантите бива разпръсната.

Съдът приема, че не е налице **нарушение на член 3** (забрана на нечовешко или унижително отношение) от Конвенцията, като констатира, че няма доказателства в подкрепа на твърденията на жалбоподателката за малтретиране. Първо отбелязва, че лютивият спрей се използва в някои държави-членки на Съвета на Европа, за да държи демонстрациите под контрол или да ги разпръсква, в случай че излязат извън контрол. Той не е сред токсичните газове, изброени в Приложението към Конвенцията за химическите оръжия (Конвенция от 1993 г. за забрана на разработването, производството, натрупването и употребата на химическо оръжие и за неговото унищожаване). Съдът обаче посочва, че употребата на този газ може да доведе до странични ефекти като дихателни проблеми, гадене, повръщане, дразнене на дихателните пътища, дразнене на слъзните канали и очите, спазми, болка в гърдите, дерматит и алергии. В настоящия случай Съдът отбелязва, че жалбоподателката не е представила медицински доклади, които да показват неблагоприятните последици, които е претърпяла след излагането на този газ. Тъй като е била освободена малко след като е била арестувана, тя не е поискала и медицински преглед.

Balçik and Others v. Turkey

29 ноември 2007 г.

През август 2000 г. седемте жалбоподатели се събират в Истанбул, заедно с още 39 души, за да направят декларация пред пресата, в която протестираат срещу затворите тип „F“ (предназначени да осигурят жилищни помещения за двама до трима души вместо общежития). Демонстрантите са информирани от полицията, че шествието им е незаконно: не е подадено предварително уведомление до властите и това ще наруши обществения ред. Наредено им е да се разпръснат. Групата не изпълнява тези заповеди и се опитва да продължи своето шествие. Жалбоподателите се оплакват по-специално от ареста си по време на демонстрацията.

По-специално, Съдът отбелязва, че петима от жалбоподателите не са представили никакви медицински доклади или други доказателства, които биха могли да докажат твърденията им за малтретиране, и поради това **отхвърля** жалбите им **по член 3** (забрана на нечовешко или унижително отношение) от Конвенцията. Що се отнася обаче до другите двама жалбоподатели, между страните по делото е безспорно, че нараняванията им са причинени от използването на сила от полицията по време на инцидента. В техния случай, отбелязвайки по-специално, че не може да се каже, че силите за сигурност са били призовани да реагират без предварителна подготовка и че в преписката няма нищо, което да предполага, че демонстрантите са представлявали опасност за обществения ред, Съдът констатира, че турското правителство не е предоставило убедителни и достоверни аргументи, които биха могли да обяснят или оправдаят степента на сила, използвана срещу жалбоподателите, чиито наранявания са потвърдени от медицинските доклади. Следователно тези наранявания са резултат от

третиране, за което държавата носи отговорност, и съответно по отношение на двамата жалбоподатели е налице **нарушение на член 3** от Конвенцията.

Gazioğlu and Others v. Turkey

17 май 2011 г.

Четиримата жалбоподатели по това дело се оплакват от малтретиране от страна на полицаи, които ги арестуват през 2003 г. по време на демонстрация в знак на протест срещу предложенията на турското правителство да изпрати войници да вземат участие в инвазията в Ирак.

Съдът приема, че по отношение на двамата жалбоподатели е налице **нарушение на член 3** (забрана на нечовешко или унижително отношение) от Конвенцията. По-специално той отбелязва, че претърпените от тях наранявания, а именно по лицето и главата, са достигнали минималното ниво на тежест, за да попаднат в обхвата на член 3 от Конвенцията. Освен това, като се вземе предвид признанието на турското правителство, че тези наранявания са причинени от полицейски служители, правителството носи тежестта да докаже, че използването на сила е било стриктно необходимо поради поведението на жалбоподателите и че използваната сила не е била прекомерна. Очевидно е обаче, че не са правени сериозни опити от страна на прокурора да установи обстоятелствата по използването на силата или причината за нараняванията на жалбоподателите. Следователно, като се има предвид фактът, че правителството не е дало друга обосновка за използването на сила освен твърдяното „грубо поведение“ на някои от демонстрантите, и фактът, че жалбоподателите не са извършили никакви престъпления - както е потвърдено от оправдаването им от наказателния съд - Съдът счита, че използването на сила от полицейските служители, довело до нараняванията на двамата жалбоподатели, е непропорционално.

Вж. също решението, постановено на същата дата по делото [Akgöl and Göl v. Turkey](#), в което двамата жалбоподатели се оплакват от намесата на жандармеристи в демонстрация, в която са участвали като студенти през 2002 г., за възпоманение на убийството на колега студент. Впоследствие са арестувани и срещу тях е образувано наказателно производство за участие в незаконна демонстрация.

Ali Güneş v. Turkey

10 април 2012 г.

През юни 2004 г. жалбоподателят, гимназиален учител, член на Съюза на работниците в образованието и науката и на Конфедерацията на профсъюзите на обществените работници, участва в демонстрация против срещата на върха на НАТО в Истанбул. По-специално, той твърди, че полицията го е пребила и напръскала с опасни газове, след като го е арестувала по време на демонстрацията, въпреки факта, че той и всички хора, които са го придружавали, са били невъоръжени и са се държали мирно. Оплаква се и че турските власти не са разгледали адекватно твърденията му срещу действията на

полицията.

Съдът приема, че е налице **нарушение на член 3** (забрана на нечовешко или унижително отношение) от Конвенцията в неговия материалноправен аспект, като констатира, че жалбоподателят е бил подложен на нечовешко и унижително отношение. Установява, че турските власти не са били в състояние да оправдаят използването на сълзотворен газ срещу жалбоподателя, след като той вече е бил задържан от полицията и че неоправданото пръскане на газа в лицето му вероятно е причинило на жалбоподателя силни физически и психически страдания. По-специално, Съдът отбелязва, че вече е разгледал въпроса за използването на сълзотворен газ от страна на правоприлагащите органи и е отбелязал последиците, които би могъл да предизвика. Съгласявайки се с Европейския комитет против изтезанията и нечовешкото или унижително отнасяне или наказание (КПИ), който изразява загриженост относно използването на сълзотворен газ при дейности по правоприлагане и призовава за ясни норми в националното законодателство по този въпрос, Съдът по-специално подчертава, че не може да има оправдание за използването на сълзотворен газ срещу лице, което вече е под контрола на правоприлагащите органи, както в случая на жалбоподателя. По това дело Съдът приема и че е налице **нарушение на член 3** от Конвенцията в неговия процесуален аспект, като констатира, че властите не са извършили ефективно разследване на твърденията на жалбоподателя.

Abdullah Yaşa and Others v. Turkey

16 юли 2013 г.

През март 2006 г. в Диарбекир се провеждат множество незаконни демонстрации след смъртта на четиринадесет членове на ПКК (Кюрдската работническа партия) по време на въоръжени сблъсъци. Демонстрациите са придружени с насилие и единадесет демонстранти губят живота си. Жалбоподателят, който по това време е на 13 години, е ранен в главата от граната със сълзотворен газ. По-специално, той се оплаква, че полицията е използвала неоправдана сила.

Съдът приема, че е налице **нарушение на член 3** (забрана на нечовешко или унижително отношение) от Конвенцията в неговия материалноправен аспект. Констатира, че не е установено, че използването на сила, на която е бил подложен жалбоподателят, е било подходящ отговор на ситуацията от гледна точка на изискванията на член 3 от Конвенцията или че е било пропорционално на целта, която е трябвало да се постигне, а именно разпръскването на събиране, придружено с насилие. Сериозността на нараняванията по главата на жалбоподателя не съответства на степента на употребената от страна на полицията сила, която е била строго необходима спрямо неговото поведение. Съдът отбелязва по-специално, че от видеозаписите и всички доказателства по преписката става ясно, че демонстрацията в този случай не е била мирна. Съответно, не възниква проблем по член 3 поради използването на сълзотворен газ с цел разпръскване на събирането. Проблемът обаче е не фактът, че е използван сълзотворен газ, а това, че граната със сълзотворен газ е била изстреляна директно по

демонстрантите. Изстрелването на гранати със сълзотворен газ с помощта на пускова установка носи риск от причиняване на сериозни наранявания или дори смърт, ако установката се използва неправилно. Следователно, предвид опасния характер на използваното оборудване, Съдът счита, че в този случай следва да се прилага практиката му относно използването на потенциално смъртоносна сила. Освен че трябва да бъдат разрешени съгласно националното законодателство, полицейските операции - включително изстрелването на гранати със сълзотворен газ - трябва да бъдат и достатъчно регулирани от него, в рамките на система от адекватни и ефективни предпазни мерки срещу произвол, злоупотреба със сила и инциденти, които могат да бъдат избегнати. Освен това, съгласно **член 46** (задължителна сила и изпълнение на решения) от Конвенцията, Съдът отбелязва, че по време на събитията турското законодателство не е съдържало никакви конкретни разпоредби, регламентиращи използването на гранати със сълзотворен газ по време на демонстрации, и че никакви насоки относно тяхното използване не са били на разположение на правоприлагащите органи. Поради това Съдът приема, че предпазните мерки, свързани с правилното използване на гранати със сълзотворен газ, трябва да бъдат засилени, за да се сведе до минимум рискът от смърт и нараняване в резултат на тяхното използване.

Izci v. Turkey

23 юли 2013 г.

Това дело се отнася до твърденията на жалбоподателката, че е била бита, изложена на сълзотворен газ, ругатни и обиди от страна на полицейски служители през март 2005 г., когато е участвала в демонстрации на площад „Баязид“ в Истанбул, за да отпразнува Деня на жената. По-специално, жалбоподателката твърди, че когато тълпата е започнала да се разпръсква от само себе си, полицейските служители са нападнали демонстрантите с палки, като са я ударили по лицето и тялото, и са продължили да я бият и ритат, когато тя е паднала на земята. Тя добавя, че подобни нападения от страна на полицията се толерират и остават безнаказани в Турция. Освен това тя твърди, че действията на полицията не са ѝ позволили да се ползва от правото си на свобода на изразяване и събиране.

Съдът приема, че е налице **нарушение на член 3** (забрана на нечовешко или унижително отношение) от Конвенцията, както в неговия материалноправен, така и в неговия процесуален аспект, поради прекомерното използване на насилие срещу жалбоподателката и напръскването ѝ със сълзотворен газ, заедно с факта, че турските власти не успяват да намерят и накажат виновните. По-специално, Съдът отбелязва, че както в много предишни дела срещу Турция, полицейските служители не са проявили съответна толерантност и сдържаност, преди да се опитат да разпръснат тълпата, която нито е проявявала насилие, нито е представлявала опасност за обществения ред, и че използването на непропорционална сила срещу демонстрантите е довело до нараняване на жалбоподателката. Нещо повече, неспособността на властите да намерят и накажат отговорните полицейски служители поражда сериозни съмнения относно спазването от

страна на държавата на нейното задължение по Конвенцията да провежда ефективни разследвания по твърдения за малтретиране. По това дело Съдът също така приема, че е налице **нарушение на член 11** (свобода на събранията и сдружаването) от Конвенцията, като констатира, че използването на прекомерно насилие от страна на полицейските служители спрямо жалбоподателката, чието поведение не е изисквало такава тежка намеса, е непропорционално на преследваната цел - а именно предотвратяване на безредици и престъпления, както и поддържане на обществения ред - и има възпиращ ефект върху желанието на хората да участват в демонстрации. И накрая, съгласно **член 46** (задължителна сила и изпълнение на решенията) от Конвенцията, отбелязвайки, че вече е открил в над 40 от своите решения срещу Турция, че грубата намеса на служители на правоприлагащите органи в демонстрации представлява нарушение на чл. 3 и/или член 11 от Конвенцията и че има голям брой висящи жалби срещу Турция относно правото на свобода на събранията и/или прекомерната употреба на сила от служители на правоприлагащите органи по време на демонстрации, Съдът изисква от турските власти да приемат общи мерки за предотвратяване на по-нататъшни подобни нарушения в бъдеще.

Mocanu and Others v. Romania

17 септември 2014 г. (Голяма камера)

Това дело се отнася по-специално до разследването, последвало насилственото потушаване на антиправителствените демонстрации в Букурещ през юни 1990 г. По време на потушаването съпругът на първата жалбоподателка е смъртоносно прострелян, а вторият жалбоподател е арестуван и малтретиран от полицията. И двамата жалбоподатели твърдят, че Румъния не е изпълнила задълженията си да проведе ефективно, безпристрастно и задълбочено разследване, което може да доведе до идентифициране и наказване на виновните за въоръжените репресии.

Съдът приема, че е налице **нарушение на член 2** от Конвенцията в неговия процесуален аспект (разследване) по отношение на първия жалбоподател и нарушение на процесуалния аспект на **член 3** (забрана на изтезания и нечовешко или унижително отношение) от Конвенцията по отношение на втория жалбоподател, като констатира, че органите, отговорни за разследването, не са предприели всички мерки, които биха могли да доведат до идентифициране и наказване на виновните за насилствените актове и че жалбоподателите не са се ползвали от ефективно разследване за целите на Конвенцията. По-специално, Съдът приема, че при изключителни обстоятелства психологическите последици от малтретирането, нанесено от служители на държавата, могат да подкопаят способността на жертвите да се оплачат от третирането им и биха могли да представляват значителна пречка за правото им на обезщетение. По настоящото дело Съдът отбелязва, че вторият жалбоподател, както и мнозинството от жертвите, е намерил смелостта да подаде жалба чак няколко години след събитията, когато разследването, започнато по служебен път от властите, изглежда напредва. Поради това Съдът счита, че при изключителните обстоятелства по този случай уязвимостта на

жалбоподателя и чувството му за безсилие представляват правдоподобно и приемливо обяснение на факта, че той не е подал жалба до 2001 г., повече от десет години след събитията.

Cestaro v. Italy

7 април 2015 г.

Двадесет и седмата среща на върха на Г-8 се провежда в Генуа през юли 2001 г. Едновременно с това в града е организирана алтернативна среща срещу глобализацията от редица неправителствени организации. Делото се отнася до събития, настъпили в края на срещата на върха на Г-8, в училище, предоставено от общинските власти за ползване като нощен подслон от „оторизирани“ демонстранти. Полицейско звено за борба с безредиците влиза в сградата около полунощ, за да извърши претърсване. Когато полицията пристига, жалбоподателят, тогава на 62 години, е вътре в училището и стои с гръб към стената с вдигнати ръце. Ударен е няколко пъти, което е довело до множество фрактури. Жалбоподателят се оплаква, че, когато полицията нахлува в училището, той става жертва на насилие и малтретиране, което според него представлява изтезание.

Съдът приема, че е налице **нарушение на член 3** (забрана на изтезания и нечовешко или унижително отношение) от Конвенцията поради малтретиране, претърпяно от жалбоподателя, и поради неадекватно наказателно законодателство относно наказанието за изтезания, което не е било ефективно възпиращо средство за предотвратяване повтарянето на такива действия. Като взема предвид всички представени обстоятелства, Съдът установява по-специално, че малтретирането, претърпяно от жалбоподателя, когато полицията нахлува в училището, представлява „изтезание“. Съдът също така отбелязва, че невъзможността за идентифициране на действителните извършители на малтретирането отчасти може да се обясни с обективната трудност пред прокуратурата при установяването на конкретни идентификационни данни, но и с липсата на сътрудничество от страна на полицията. Освен това, съгласно **член 46** (задължителна сила и изпълнение на решенията) от Конвенцията, след като подчертава структурния характер на проблема, Съдът посочва, че що се отнася до коригиращите мерки, които трябва да се предприемат, позитивните задължения на държавата по член 3 от Конвенцията могат да включват задължение за въвеждане на подходящо адаптирана правна рамка, включително, по-специално, ефективни наказателно-правни разпоредби.

Вж. също: [Bartezaghi Gallo and Others v. Italy](#), решение от 22 юни 2017 г.; [Blair and Others v. Italy](#) и [Azzolina and Others v. Italy](#), решения от 26 октомври 2017 г.

Süleyman Celebi and Others v. Turkey

24 май 2016 г.

Жалбоподателите са редица лица и един синдикат, които са участвали в митинг, проведен в Истанбул на 1 май 2008 г., за отпразнуване на първи май, който е бил разпръснат с насилие от страна на полицията. По-специално, отделните жалбоподатели

твърдят, че полицейските служители са използвали непропорционална сила, за да разпръснат събирането. Казват, че са били хоспитализирани поради ефектите от вдишване на сълзотворен газ и ударите, които са получили, и твърдят, че членовете на силите за сигурност са останали ненаказани.

Съдът приема, че е налице **нарушение на член 3** (забрана на изтезания и нечовешко или унижително отношение) от Конвенцията, както в неговия материалноправен, така и в неговия процесуален аспект, по отношение на третия и петия жалбоподатели. Отбелязва по-специално, че констатираните от лекарите наранявания на тези двама жалбоподатели, които не са участвали в насилие, могат да се считат за резултат на агресивната полицейска операция за разпръскване на демонстрацията. Тъй като такова отношение не е оправдано само с цел да се разпръсне демонстрация, то представлява нечовешко и унижително отношение. Съдът отбелязва и че замесените полицейски служители не са били наказателно преследвани. Също така лицата, издали заповедите, не са били обект на съдебно разследване. Само наказателно разследване, касаещо полицейските служители, а също и губернатора и ръководител на дирекция „Сигурност“, който са издали нарежданията, би могло да хвърли светлина върху съдържанието и обхвата на заповедите, получени от полицейските служители.

Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası and Others v. Turkey

5 юли 2016 г.

През ноември 2005 г. Съюзът Eğitim-Sen призовава своите членове да организират демонстрация в центъра на Анкара, за да претендират за право на безплатно и качествено образование. Делото се отнася по-специално до твърденията на шестима от членовете му относно малтретиране от страна на силите за сигурност. Според тях, полицията е използвала вода под високо налягане и сълзотворен газ и е нахлула сред тях с бронирана машина. Жалбоподателите също се оплакват, че властите не са образували наказателно разследване.

Съдът приема, че е налице **нарушение на член 3** (забрана на нечовешко или унижително отношение) от Конвенцията по отношение на шестимата жалбоподатели, които са членове на синдиката, като отбелязва по-специално, че използването на сила, от която те са се оплакали, е довело до наранявания, които несъмнено са им причинили страдания от такова естество, че представляват нечовешко и унижително отношение. Освен това, дори да се приеме, че поведението на демонстрантите е могло да оправдае използването на сила, Съдът е на мнение, че не е установено, че разпръскването на въпросния митинг би могло да оправдае тежестта на нанесените удари по тялото, главата и лицето на въпросните участници. По този начин обясненията на турското правителство не убеждават Съда, че силата, използвана от силите за сигурност, представлява подходящ отговор на ситуацията, като се има предвид поведението, възприето от демонстрантите по време на въпросния инцидент. Съдът също така констатира **нарушение на член 3** от Конвенцията в неговия процесуален аспект, като по-специално счита, че нито жалбите до главния прокурор към Касационния съд, нито жалбата, подадена до прокуратурата, са

довели до ефективно разследване.

Kılıcı v. Turkey

27 ноември 2018 г.

През март 2009 г. около 200 членове на различни профсъюзи се събират в Истанбул и се насочват към района, където се провежда 5-ия Световен форум по въпросите на водата, за да изразят чрез изявление пред пресата несъгласието си с комерсиализацията и приватизацията на водата. Жалбоподателят, член на един от синдикатите, е ранен след изстрелване на гумени куршуми от полицията при разпръскването на демонстрантите. Той се оплаква по-специално от непропорционално и неоправдано използване на сила от полицейските служители и от липсата на ефективно разследване.

Съдът приема, че е налице **нарушение на член 3** (забрана на нечовешко или унизително отношение) от Конвенцията, като констатира, че не е установено, че използването на сила срещу жалбоподателя е било подходящо спрямо ситуацията или пропорционално на преследваната цел, а именно да се контролира разпръскването на демонстрация, и че действията по разследване не са били задълбочени или ефективни. Що се отнася по-специално до гумените куршуми, Съдът приема, че оскъдните законодателни разпоредби, които определят насоки за полицията при използването на сила, не са достатъчни сами по себе си, за да превърнат стрелбата с гумени куршуми в полицейско действие, което е законосъобразно и уместно при липса на конкретни правила, уреждащи този вид оръжие. Според Съда подобна ситуация не гарантира нивото на защита от телесни повреди, което се изисква в съвременните демократични общества в Европа.

Zakharov and Varzhabetyan v. Russia

13 октомври 2020 г.

Това дело се отнася до обвинения в полицейско насилие срещу участници в политически митинг през май 2012 г. на площад „Болотная“. Двата жалбоподатели, които са участвали в митинга, заявяват, че са били малтретирани по време на разпръскването му и се оплакват, че последващото разследване на техните жалби е било неефективно. Освен това те твърдят, че участието им в митинга е било мирно и че употребата на сила срещу тях съответно е незаконна и неоправдана.

Съдът приема, че е налице **нарушение на член 3** (забрана на нечовешко или унизително отношение) от Конвенцията в неговия материалноправен и процесуален аспект. Той отбелязва по-специално, че е установил извън съмнение, че на 6 май 2012 г. полицията е употребила сила срещу двамата жалбоподатели по време на разпръскването на събранието на площад „Болотная“, както и че в резултат на това те са били ранени. В допълнение, мирното поведение на жалбоподателите не е било поставено под въпрос на нито един етап. Следователно, предвид поведението им, употребата на сила срещу тях не е била строго необходима и по този начин е накърнено достойнството им. [Употребата на сила] не е била и наложителна в контекста на потушаване на масови

безредици. Съдът констатира още, че руските власти не са извършили ефективно разследване, което да установи дали употребата на сила от полицията е била наложителна и пропорционална. По настоящото дело Съдът също така приема, че е налице **нарушение на член 11** (свобода на събранията и сдружаването) от Конвенцията. В тази връзка той по-специално отбелязва, че не е дадено никакво обяснение защо е употребена сила срещу жалбоподателите, които не са били арестувани и не са извършили никакви актове на насилие. С оглед на констатацията, че употребената сила спрямо жалбоподателите е била ненужна и прекалена, Съдът също така установява, че оспорената намеса не е била необходима в едно демократично общество. Нещо повече, могла е да има „сковаващ ефект“ и да обезкуражи жалбоподателите и други лица да участват в подобни публични събирания.

Shmorgunov and Others v. Ukraine, Lutsenko and Verbytsky v. Ukraine, Kadura and Smaliy v. Ukraine, Dubovtsev and Others v. Ukraine и Vorontsov and Others v. Ukraine

21 януари 2021 г. 1

Тези дела засягат събития около протестите на площад „Майдан“ в Киев и в други градове в Украйна между ноември 2013 г. и февруари 2014 г., включително разпръскването на протестиращите, тяхното задържане, отвличането на активисти и малтретирането им и свързаните с тях производства. Всички жалбоподатели са присъствали или са изиграли роля в протестите на „Майдан“. Техните твърдения включват, наред с други обстоятелства, полицейско насилие, отричане на правото им на протест, неоправдано задържане и дори в един от случаите смърт.

Съдът приема по-специално, че е налице **нарушение на член 2** (право на живот) и множество **нарушения на член 3** (забрана на нечовешко или унижително отношение), на **член 5, §§ 1 и 3** (право на свобода и сигурност) и на **член 11** (свобода на събранията и сдружаването) от Конвенцията. Той отбелязва по-специално, че властите умишлено са използвали малтретиране и че държавата е отговорна за убийството на един от протестиращите. Съдът също така посочва, че много от заповедите за задържане са били своеволни. Освен това той счита, че властите умишлено са се опитали да потушат първоначално мирните протести, използвайки прекомерно насилие и незаконно задържане, за да постигнат това. Като цяло Съдът установява, че констатираните злоупотреби изглежда са били стратегия от страна на властите. Разследванията на събитията също в много случаи са били неефективни.

Lopez Martinez v. Spain

9 март 2021 г. (решение, постановено от Комитет)

Това дело се отнася до разследването, проведено от испанските власти след насилственото отвеждане от полицията на няколко лица, включително жалбоподателят, които са се намирали в кафене в покрайнините на седалището на Конгреса в Мадрид и

¹ Тези решения ще станат окончателни при обстоятелствата, посочени в член 44, параграф 2 (окончателни решения) от Европейската конвенция за правата на човека.

които са участвали в демонстрация под девиза „Обкръжете Конгреса“.

Съдът приема, че налице е **нарушение на член 3** (забрана на нечовешко или унижително отношение) от Конвенцията. С оглед на материалите, с които разполага, той установява, че, при конкретните обстоятелства, разследването, проведено от националните съдилища, не е било достатъчно задълбочено и ефективно, за да покрие изискванията, заложи в процедурния аспект на член 3.

Избрани висящи жалби

Derevyanko v. Ukraine (№ 7684/14)

Жалбата е комуникирана на украинското правителство на 20 февруари 2014 г.

Това дело се отнася до жалбата на участник в протестите, които се провеждат в центъра на Киев от ноември 2013 г. Жалбоподателят твърди, че мерките, използвани от властите за справяне с демонстрациите, са в нарушение на неговите - и на други протестиращи - права съгласно няколко разпоредби на Конвенцията.

Съдът е комуникирал жалбата на украинското правителство и е задал въпроси на страните съгласно член 2 (право на живот), член 3 (забрана на нечовешко или унижително отношение), член 11 (свобода на събранията и сдружаването), член 13 (право на ефективни правни средства за защита) и член 35 (условия за допустимост) от Конвенцията.

Жалби, които не са свързани с демонстранти

Lazaridou v. Greece

28 юни 2018 г.

Това дело се отнася до физически наранявания, претърпени от жалбоподателката през май 2010 г., в деня на демонстрация, организирана срещу мерките за строги икономии, наложени от гръцкото правителство. Жалбоподателката, която не е участвала в демонстрацията, е била в сграда, седалище на две сдружения. Ръката ѝ е била наранена от парчета стъкло и за нараняванията си тя обвинява полицаите от специален отряд, като казва, че е била зад стъклена врата, която е била счупена от полицаите, когато са влезли в нейната сграда. По-специално жалбоподателката твърди, че е била умишлено наранена от полицаи, които впоследствие не са се интересували от състоянието ѝ и са ѝ попречили незабавно да потърси лечение. Оплаква се и от разследването на въпросните събития.

Съдът приема, че **няма нарушение на член 3** (забрана на нечовешко или унижително отношение) от Конвенцията в неговия процесуален или материален аспект. Той отбелязва по-специално, че в края на наказателното производство въпросните полицаи са били оправдани от гръцките съдилища, които са проучили доказателствата и са предприели всички налични наказателнопроцесуални стъпки за изясняване на обстоятелствата по инцидента. Той отбелязва и че в производството няма нищо, което да

предполага, че националните съдилища не са проявили необходимата независимост и безпристрастност. Освен това Съдът приема, че в настоящото дело няма достатъчно доказателства, за да се заключи, извън разумно съмнение, че жалбоподателката е претърпяла твърдяното отношение от страна на въпросните полицаи. По-конкретно подчертава, че твърденията за малтретиране трябва да бъдат подкрепени с подходящи доказателства. По делото на жалбоподателката няма достатъчно доказателства. И накрая, тя никога не е била задържана или държана в полицейски арест или под контрола на полицията. Следователно положението ѝ е било съвсем различно от положението на лице, което е било под властта на полицията.

Журналисти, отразяващи демонстрации

Najafli v. Azerbaijan

2 октомври 2012 г.

През октомври 2005 г. жалбоподателят, журналист, е изпратен да отразява неразрешена демонстрация, организирана от опозиционни партии в Баку. По време на разпръскването на демонстрацията от полицията, жалбоподателят и неговите колеги са бити и са получили различни наранявания. По-специално, той твърди, че е бил бит от полицията и че властите не са извършили ефективно разследване, оставяйки отговорните полицаи ненаказани.

Съдът приема, че е налице **нарушение на член 3** (забрана на нечовешко или унижително отношение) от Конвенцията, що се отнася до третирането на жалбоподателя от полицията, като се вземат предвид по-специално неговите наранявания, които доказват, че той е преживял сериозни физически и психически страдания. Отбелязва се, *inter alia*, че жалбоподателят не е използвал насилие срещу полицията и не е представлявал заплаха за служителите. Освен това властите не са посочили други причини, оправдаващи използването на сила, която следователно е била ненужна, прекомерна и неприемлива. Съдът също така приема, че е налице **нарушение на член 3** от Конвенцията относно разследването на твърдението на жалбоподателя за малтретиране, като установява, че то е било неефективно и му е липсвала независимост. По-специално отбелязва, че не са предприети съответни процесуални стъпки, докато жалбоподателят не е бил разпитан повече от три месеца след инцидента и че идентифицирането на виновните за побоя на жалбоподателя е делегирано на същия орган, за чиито служители се твърди, че са извършили престъплението. Дори ако друго полицейско управление е било натоварено с тази основна част от разследването, служителите са щели да бъдат колеги, работещи за същия публичен орган.

Вж. също: Rizvanov v. Azerbaijan, решение от 17 април 2012 г.

Право на справедлив процес в разумен срок (член 6)

Mocanu and Others v. Romania

17 септември 2014 г. (Голяма камера)

Третият жалбоподател по делото, Асоциация „21 декември 1989 г.“, се оплаква от продължителността на наказателното производство, последвало насилствените репресии срещу антиправителствени демонстрации в Букурещ през юни 1990 г. Тя се е присъединила към това производство като страна по граждански иск, за да поиска обезщетение за щетите, причинени от опустошаването на седалището ѝ, унищожаването на имуществото ѝ и нападението над членовете ѝ.

Съдът приема, че е налице **нарушение на член 6 § 1** (право на справедливо гледане в разумен срок) от Конвенцията по отношение на третия жалбоподател, като установява, че продължителността на оспореното производство - почти 19 години - е била прекомерна и не е спазено изискването за „разумен срок“.

Свобода на изразяване (член 10)

Najafli v. Azerbaijan

2 октомври 2012 г.

През октомври 2005 г. жалбоподателят, журналист, е изпратен да отразява неразрешена демонстрация, организирана от опозиционни партии в Баку. По време на разпръскването на демонстрацията от полицията, жалбоподателят и неговите колеги са бити и са получили различни наранявания. По-специално, той твърди, че намерението на полицейските служители е било да му попречат да отрази демонстрацията.

Съдът приема, че в случая на този жалбоподател е налице **нарушение на член 10** (свобода на изразяване) от Конвенцията. Той отбелязва по-специално, че ролята на пресата за разпространяване на информация и идеи по въпроси от обществен интерес несъмнено включва отразяване на опозиционни събирания и демонстрации, което е от съществено значение за развитието на всяко демократично общество. Жалбоподателят обаче е бил възпрепятстван чрез физическо малтретиране и прекомерна употреба на сила. Съдът не може да приеме, че полицейските служители не са могли да установят, че жалбоподателят е журналист, тъй като той е носил табелка с името си и изрично е посочил професията си. Освен това Съдът посочва, че физическото малтретиране от държавни служители над журналисти, изпълняващи професионалните си задължения, сериозно възпрепятства упражняването на правото им да получават и разпространяват информация. Независимо дали е имало действително намерение за намеса в журналистическата дейност на жалбоподателя, той е бил подложен на ненужна и прекомерна употреба на сила, в нарушение на член 3 (забрана на нечовешко или унижително отношение) от Конвенцията, въпреки че е положил ясни усилия, за да се идентифицира като журналист, който изпълнява служебните си задължения. Съответно е имало намеса в правата на жалбоподателя по член 10, която не е била „необходима в едно демократично общество“, тъй като правителството не е показало убедително, че

тази намеса е била законна или е преследвала легитимна цел.

Pentikäinen v. Finland

20 октомври 2015 г. (Голяма камара)

Това дело се отнася до ареста на жалбоподателя, фотограф от средствата за масова информация, по време на демонстрация и последващото му задържане и осъждане за неподчинение на полицията. Жалбоподателят се оплаква, че правото му на свобода на изразяване е било нарушено от неговото арестуване, задържане и осъждане, тъй като е бил възпрепятстван да върши работата си на журналист.

Съдът приема, че не е налице **нарушение на член 10** (свобода на изразяване) от Конвенцията, като констатира, че арестуването и осъждането на жалбоподателя за неподчинение на полицията при отразяване на демонстрация без разрешение са били пропорционални. Той отбелязва по-специално, че финландските власти са основали своите решения на релевантни и достатъчни причини и са постигнали справедлив баланс между конкуриращите се интереси. Те не са попречили умишлено, нито са възпрепятствали медиите да отразяват демонстрацията. Жалбоподателят не е бил възпрепятстван да изпълнява работата си като журналист нито по време на, нито след демонстрацията. По-специално, той не е бил арестуван за работата си като журналист, а за отказ да се подчини на полицейските заповеди да напусне мястото на демонстрацията. Оборудването му не е било конфискувано и той не е бил санкциониран.

Свобода на събранията и сдружаването (член 11)

Oya Ataman v. Turkey

5 декември 2006 г.

През април 2000 г. жалбоподателката, адвокат и член на надзорния съвет на Асоциацията за правата на човека, организират демонстрация в Истанбул в знак на протест срещу плановете за затвори тип „F“. Демонстрацията преминава под формата на шествие, последвано от изявление пред пресата. Жалбоподателката се оплаква по-специално от нарушение на нейното право на свобода на изразяване и на събрание, тъй като демонстрацията и даването на изявление пред пресата, предвидени за края на събитието, са били забранени от полицията.

Съдът приема, че е налице **нарушение на член 11** (свобода на събранията и сдружаването) от Конвенцията, като констатира, че насилствената намеса на полицията е била непропорционална и не е била необходима за предотвратяване на безредици. По-специално отбелязва, че групата демонстранти - около петдесет души, които са искали да насочат общественото внимание към актуален въпрос - не е представлявала никаква опасност за обществения ред, освен евентуално нарушаване на трафика. Освен това, отбелязвайки, че митингът е започнал около обяд и е приключил в рамките на половин час с намесата на полицията, Съдът е озадачен от нетърпението на властите да прекратят демонстрацията, организирана под егидата на Асоциацията за правата на човека. Според

Съда, когато демонстрантите не участват в актове на насилие, е важно публичните власти да покажат известна степен на толерантност към мирни събирания, за да не бъде свободата на събранията, гарантирана от член 11 от Конвенцията, лишена от всякаква същност.

Вж. също: [Balçik and Others v. Turkey](#), решение от 29 ноември 2007 г.

[Éva Molnár v. Hungary](#)

7 октомври 2008 г.

След парламентарните избори в Унгария през април 2002 г. жалбоподателката участва в демонстрация на 4 юли 2002 г. с искане за повторно преброяване на гласовете. Тя се присъединява към демонстрацията около 19 ч. По това време полицията вече е затворила района за движение. Около 21 ч обаче, когато пътната обстановка става неуправляема, полицията разпръсква демонстрацията, без да използва сила. Жалбоподателката се оплаква, че демонстрацията е била разпръсната просто защото полицията не е получила предварително уведомление.

Съдът приема, че **няма нарушение на член 11** (свобода на събранията и сдружаването) от Конвенцията, като констатира, че намесата в свободата на събранията и сдружаването на жалбоподателката не е била неразумна. По-специално Съдът е убеден, че разпръскването на демонстрацията е било в преследване на законната цел за предотвратяване на безредици и защита на правата на другите. Отбелязва и че оспорваните събития са възникнали поради незаконна демонстрация, блокираща главния мост в централната част на Будапеща, и че жалбоподателката е участвала в последвалата демонстрация на площад „Кошут“, чиято обявена цел е била да подкрепи незаконната демонстрация на моста. Освен това Съдът подчертава, че демонстрантите са се събрали на площад „Кошут“ около 13 ч и че жалбоподателката се е присъединила към тях около 19 ч, като се има предвид, че полицията прекратява демонстрацията едва около 21 ч. Съдът счита, че при тези обстоятелства жалбоподателката е имала достатъчно време да покаже солидарност със своите съдемонстранти. В настоящия случай Съдът е убеден, че полицията е показала необходимата толерантност към демонстрацията, въпреки че не е знаела предварително за събитието, което неизбежно е нарушило пътния трафик и е причинило известно нарушение на обществения ред. Предвид това, разпръскването на оспорената демонстрация не е било непропорционална мярка.

[İzci v. Turkey](#)

23 юли 2013 г.

Вж. по-горе, под „Забрана на нечовешко или унижително отношение“.

[Süleyman Celebi and Others v. Turkey](#)

24 май 2016 г.

Жалбоподателите са редица лица и един синдикат, които са участвали в митинг,

проведен в Истанбул на 1 май 2008 г., за отбелязване на първи май, който е бил разпръснат с насилие от страна на полицията. По-специално, те се оплакват, че са били възпрепятствани от намесата на силите за сигурност да упражнят правото си на демонстрация.

Съдът приема, че е налице **нарушение на член 11** (свобода на събранията и сдружаването) от Конвенцията, като констатира по-специално, че не е имало належаща социална нужда, която да оправдае пълната липса на толерантност, която властите са проявили към демонстрантите, като се е намесили – по насилствен начин - в упражняването на тяхната свобода на мирни събрания. Предвид бруталността на полицейската намеса по настоящото дело, особено по отношение на използването на сълзотворен газ, липсата на какъвто и да било съдебен контрол върху нейната пропорционалност и необходимост е била достатъчна, за да разубеди членовете на профсъюзите и други граждани да участват в законни демонстрации. Освен това, съгласно **член 46** (задължителна сила и изпълнение на решения) от Конвенцията, Съдът отбелязва, че постоянното използване на прекомерна сила за разпръскване на мирни демонстрации и системното използване на гранати със сълзотворен газ, които са потенциално смъртоносни оръжия, може да накара членовете на обществеността да се страхуват от участие в демонстрации и по този начин да ги обезсърчи да упражняват правата си по член 11 от Конвенцията. Предвид нарастването на броя на подобни жалби, Съдът отново подчертава необходимостта от ефективен съдебен контрол върху действията на силите за сигурност при справяне с демонстрации. За да бъде разглеждан като ефективен, такъв контрол трябва да може, според случая, да доведе до завеждане на производства срещу лицата (като напр. висши служители), издали заповедите.

Вж. също: [Disk and Kesk v. Turkey](#), решение от 27 ноември 2012 г.; [Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası and Others v. Turkey](#), решение от 5 юли 2016 г.

[Laguna Guzman v. Spain](#)

6 октомври 2020 г.

Жалбоподателката по това дело, участвала в демонстрация срещу бюджетни съкращения и високи нива на безработица във Валядолид през февруари 2014 г., се оплаква, че е получила трайни наранявания, след като полицията насилствено е разпръснала спонтанно събиране, проведено след официалната демонстрация. Тя твърди, че използването на сила от полицията срещу нея и други протестиращи е било крайно непропорционално.

Съдът приема, че е налице **нарушение на член 11** (свобода на събранията и сдружаването) от Конвенцията по отношение на жалбоподателката, като намира, че силата, използвана от полицията, не е оправдана и представлява непропорционална намеса в правата ѝ. Отбелязва по-специално, че спонтанният протест е бил мирен до разпръскването му, и счита, че властите не са предоставили подходящи и достатъчни причини, оправдаващи разпръскването на демонстрацията. Освен това самата

жалбоподателка никога не е била арестувана или преследвана за каквито и да било актове на насилие по време на протестите.

[Shmorgunov and Others v. Ukraine, Lutsenko and Verbytskyy v. Ukraine, Kadura and Smaliy v. Ukraine, Dubovtsev and Others v. Ukraine и Vorontsov and Others v. Ukraine](#)

21 януари 2021 г. 2

Вж. по-горе, под „Забрана на нечовешко или унижително отношение“.

Допълнителни материали

Вж. по-специално:

- **[Ръководство по член 11 от Европейската конвенция за правата на човека - Свобода на събрание и сдружаване](#)**, изготвено под ръководството на Юрисконсулта
- **[Масови протести - Ръководство за съдебната практика на Европейския съд по правата на човека](#)**, изготвено под ръководството на Юрисконсулта

Медиен контакт:

Тел.: +33 (0)3 90 21 42 08

² Това решение ще стане окончателно при обстоятелствата, посочени в член 44, алинея 2 (окончателни решения) от Европейската конвенция по правата на човека.